

Materiał do wykładu *roboty mobilne*

Odometria w robotach mobilnych

Nawigacja

- Gdzie jestem?
  - informacja o położeniu robota pochodzi z układów czujników
- Gdzie mam się udać?
  - decyzję o celu podejmuje operator, niekiedy system planowania zadania
- Jak mam tam dotrzeć?
  - problem planowania ścieżki

1. Gdzie jestem?

Odpowiedź na pytanie: jakie są współrzędne robota względem zewnętrznego układu współrzędnych?

Zewnętrzny układ współrzędnych:

- nieruchomy względem otoczenia robota
- położenie zerowe związane z:
  - wyróżnionym elementem otoczenia
  - lub położeniem początkowym robota.

Gdzie jestem?

Ważne informacje o współrzędnych kartezjańskich:

- (x, y)
  - (x, y, z) dla robotów poruszających się w przestrzeni
- i ponadto**
- orientacja, szczególnie ważna w przypadku robotów o więzach nieholonomicznych
  - kąt odchylenia osi robota (kierunku *przód*) od wyróżnionej osi układu współrzędnych

Samolokalizacja zliczeniowa

Polega na określaniu położenia i orientacji pojazdu na podstawie poprzedniego położenia, aktualnej prędkości oraz pomiaru wpływu czasu.

Problem: kumulacja błędów.

Najprostsza metoda to **odometria**. Zmianę położenia określa się wprost z pokładowego systemu zliczania obrotów kół.

Typy enkoderów

- szczotkowe
- potencjometryczne
- resolwery
- magnetyczne
- indukcyjne
- pojemnościowe
- optyczne (najpopularniejsze)

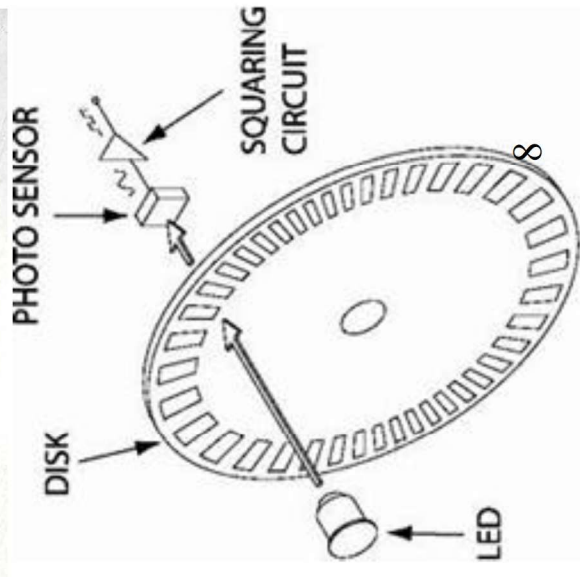
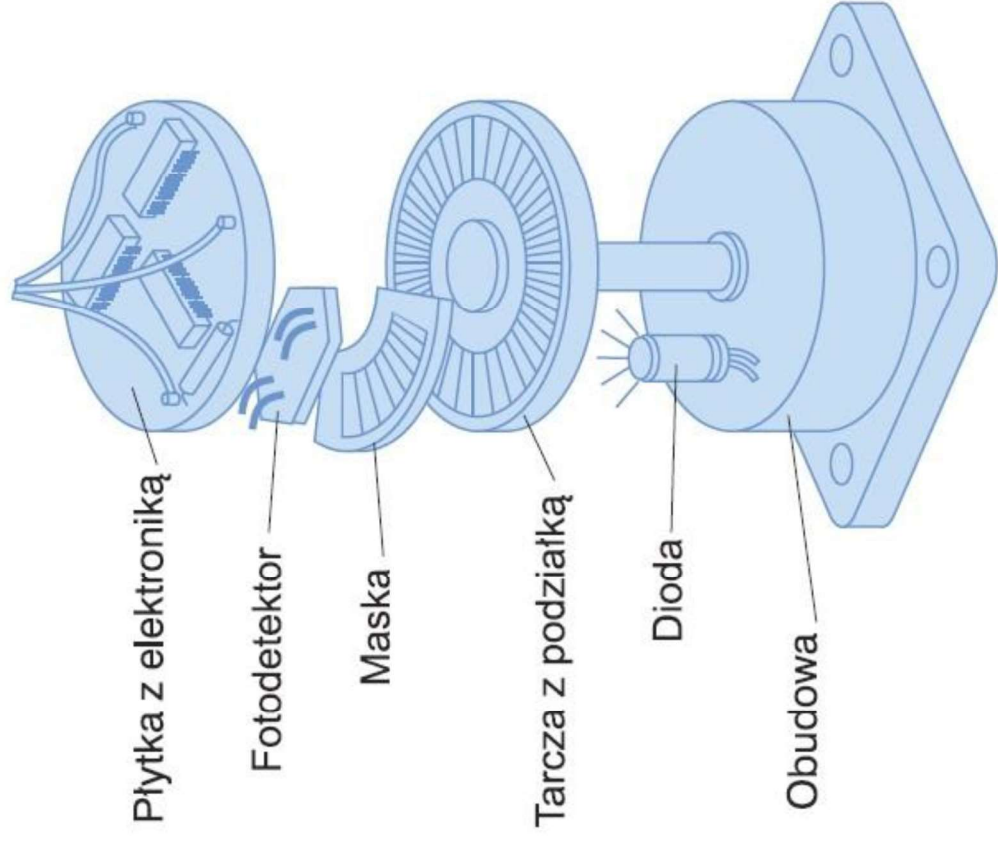
Enkodery przyrostowe

- określają położenie względne na podstawie pomiaru prędkości obrotowej

Problem doboru częstości odświeżania pomiaru i jej wpływ na dokładność pomiarów

- stosuje się niekiedy **trzeci czujnik** - jeden puls na obrót
- informacja o położeniu ginie po wyłączeniu zasilania
- istotne określenie położenia początkowego

- aktualnie silniki DC są wyposażane w enkodery

Enkodery przyrostowe

Enkodery przyrostowe

zasada działania – pomiar chwilowej prędkości obrotowej

zasada określania kierunku obrotu – określenie kąta przesunięcia fazowego

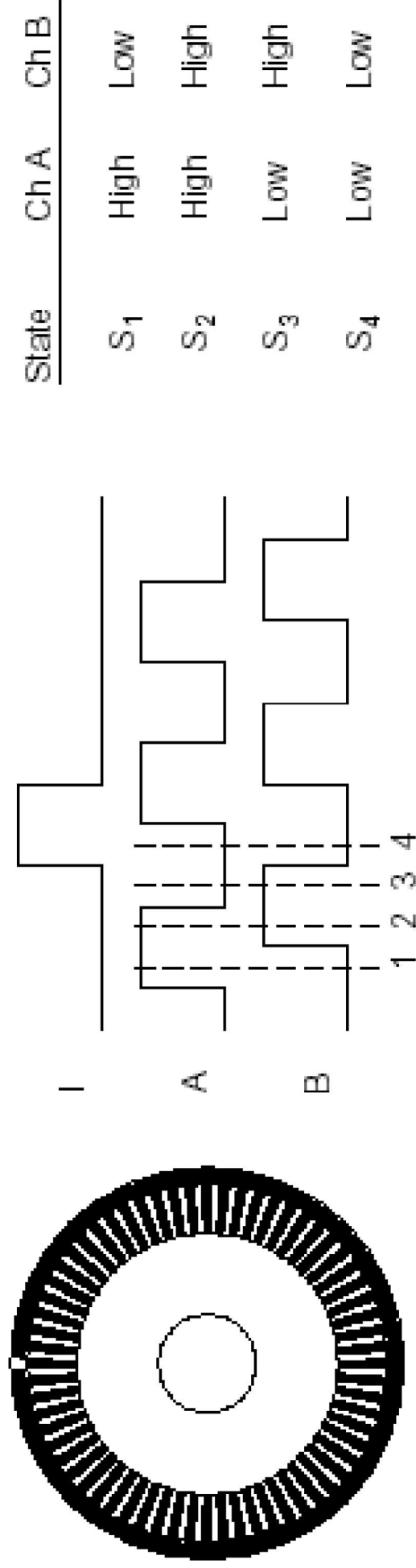

Figure 1.1: The observed phase relationship between Channel A and B pulse trains can be used to determine the direction of rotation with a phase-quadrature encoder, while unique output states S_1 - S_4 allow for up to a four-fold increase in resolution. The single slot in the outer track generates one index pulse per disk rotation

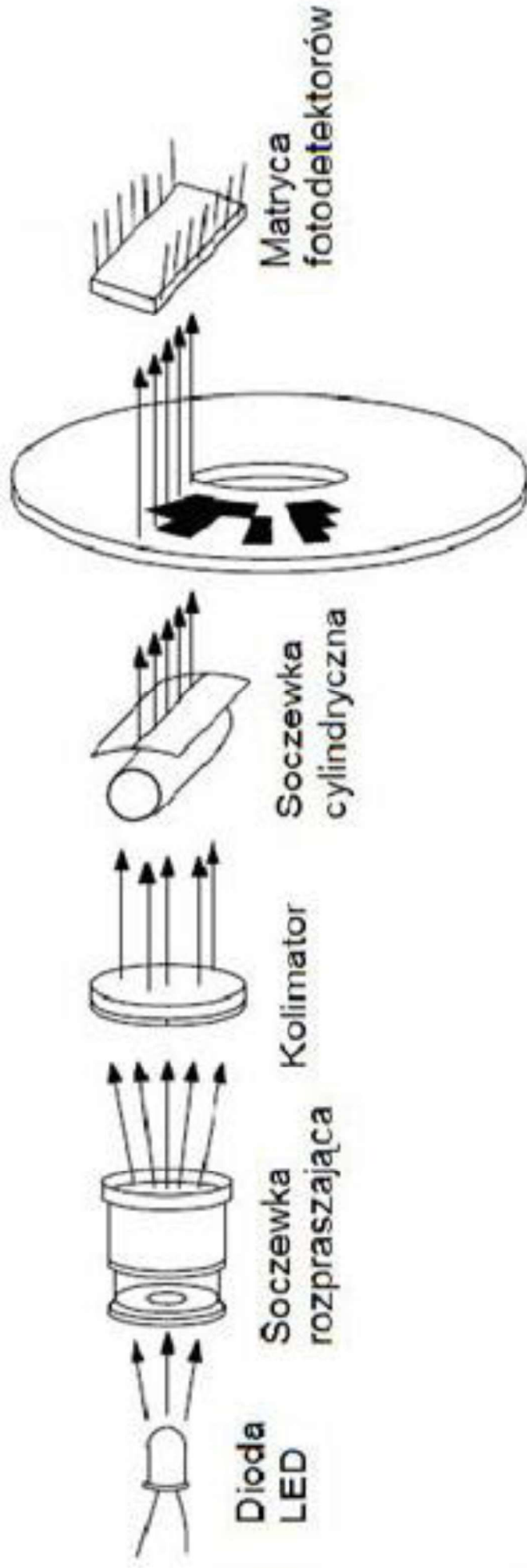
Enkodery absolutne

Dla każdego położenia określony (jednoznaczny) układ kresek

Używa się wtedy, gdy potrzebna informacja o położeniu (nawet mimo wyłączenia zasilania) – np. napęd koła sterującego

Problem: skomplikowany interfejs z komputerem sterującym
(wiele wejść)

Enkodery absolutne

Enkodery absolutne - tarce

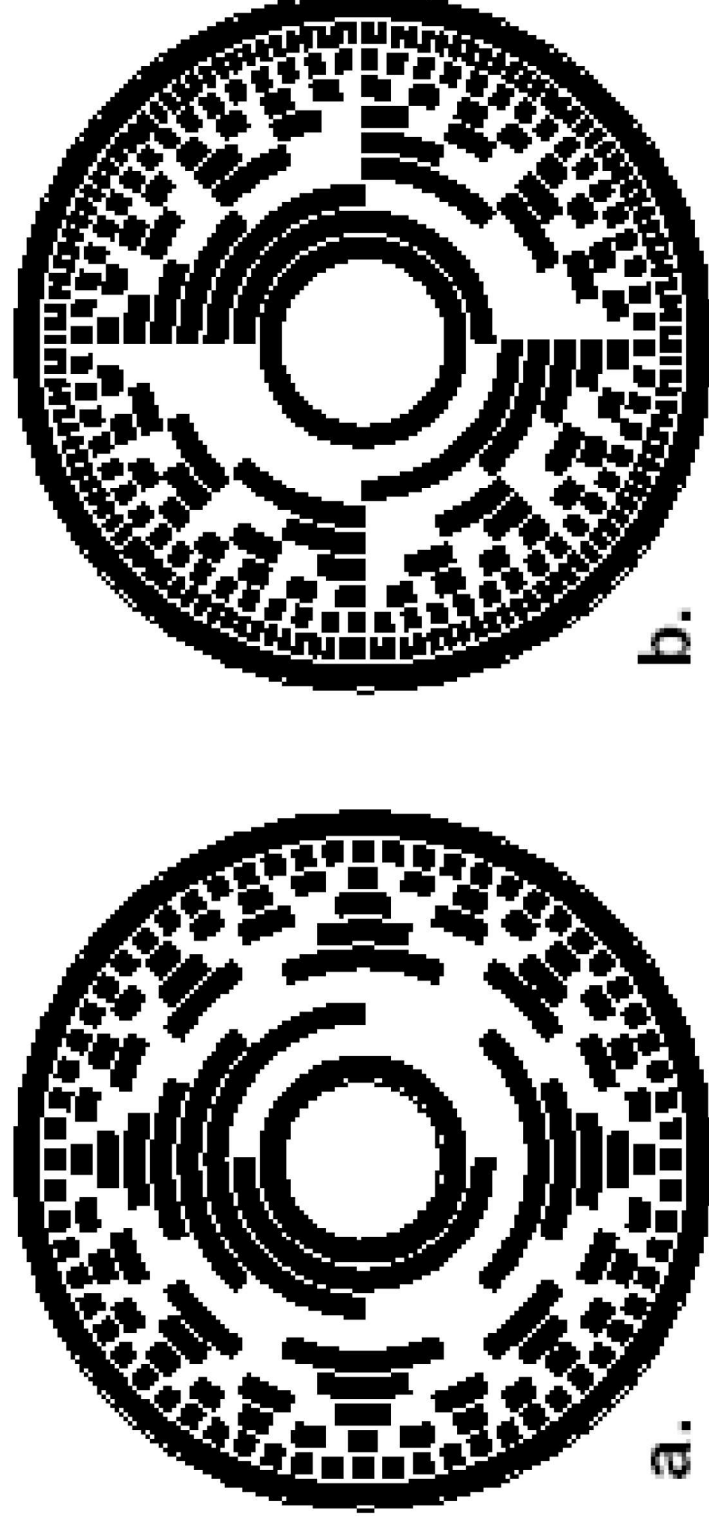

Figure 1.3: Rotating an 8-bit absolute Gray code disk.

- a. Counterclockwise rotation by one position increment will cause only one bit to change.
- b. The same rotation of a binary-coded disk will cause all bits to change in the particular case (255 to 0) illustrated by the reference line at 12 o'clock.

Enkodery przyrostowe i absolutne

Sensory wykorzystujące zjawisko Dopplera

Układy radarowe

- układy działające w mikrofalach pojedynczy układ nadawczo-odbiorczy obserwujący ruch gruntu
- **problemy:** ruch związany z obrotem, nierówności gruntu, ruch podłoża (np. ciek wodny)

Układy akustyczne

Czujniki Dopplera

zasada działania

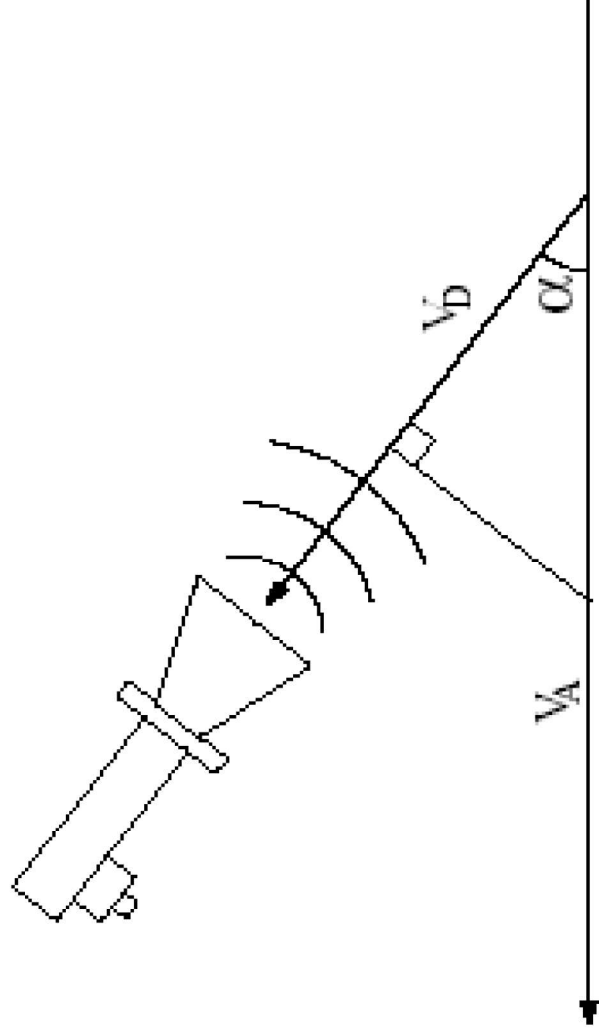

Figure 1.4: A Doppler ground-speed sensor inclined at an angle α as shown measures the velocity component V_D of true ground speed V_A . (Adapted from [Schultz, 1993].)

$$V_A = \frac{V_D}{\cos \alpha} = \frac{c F_D}{2 F_0 \cos \alpha} \quad (1.1)$$

where

- V_A = actual ground velocity along path
- V_D = measured Doppler velocity
- α = angle of declination
- c = speed of light
- F_D = observed Doppler shift frequency
- F_0 = transmitted frequency.

Czujniki Dopplera - ultradźwięki

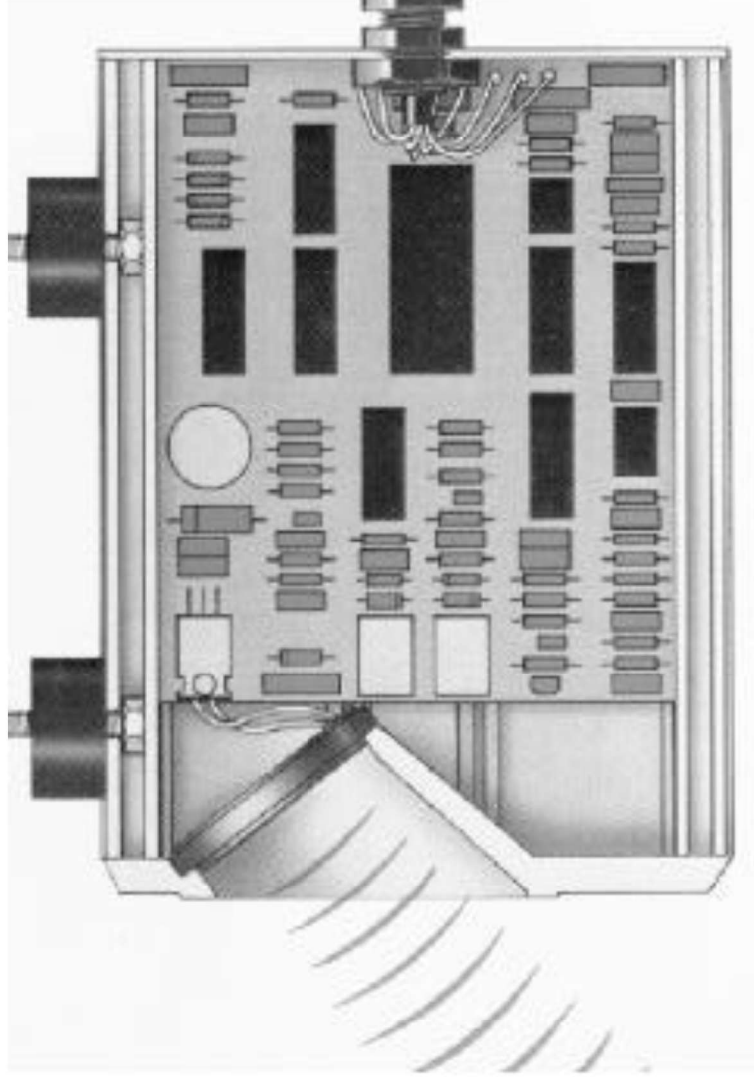

Figure 1.5: The *Trak-Star* Ultrasonic Speed Sensor is based on the Doppler effect. This device is primarily targeted at the agricultural market. (Courtesy of Micro-Trak.)

Odometria

Odometria w nawigacji robota:

- Integracja informacji o przyroście ruchu w czasie
- Dokładność bardzo ściśle związana z prostym zadaniem kinematyki robota mobilnego, a zatem z typem układu napędowego

Zalety odometrii:

- mały koszt
- możliwość częstego próbkowania położenia kół

Wady odometrii:

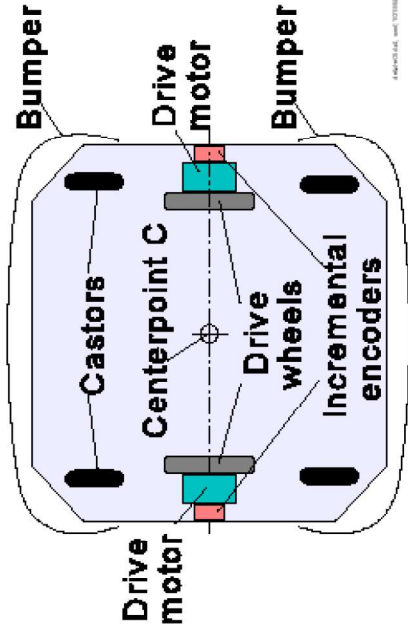
- kiepska dokładność
- kumulowanie się błędów

Odometria (cechy)

- Odometria może być **łączona** z bezwzględnym pomiarem pozycji w celu dostarczania lepszych i bardziej wiarygodnych danych
- Odometria może być używana **pomiedzy** punktami nawigacji bezwzględnej. Zwiększenie dokładności w odometrii pozwala na rzadsze uaktualnianie pozycji bezwzględnej, a w rezultacie na mniejszą ilość potrzebnych znaków nawigacyjnych na danym odcinku drogi.
- W niektórych przypadkach, odometria jest **jedynym** źródłem informacji nawigacyjnych, np. kiedy brak jest zewnętrznych punktów odniesienia.

Odometria dla napędu różnicowego

$$c_m = \pi D_n / n C_e$$

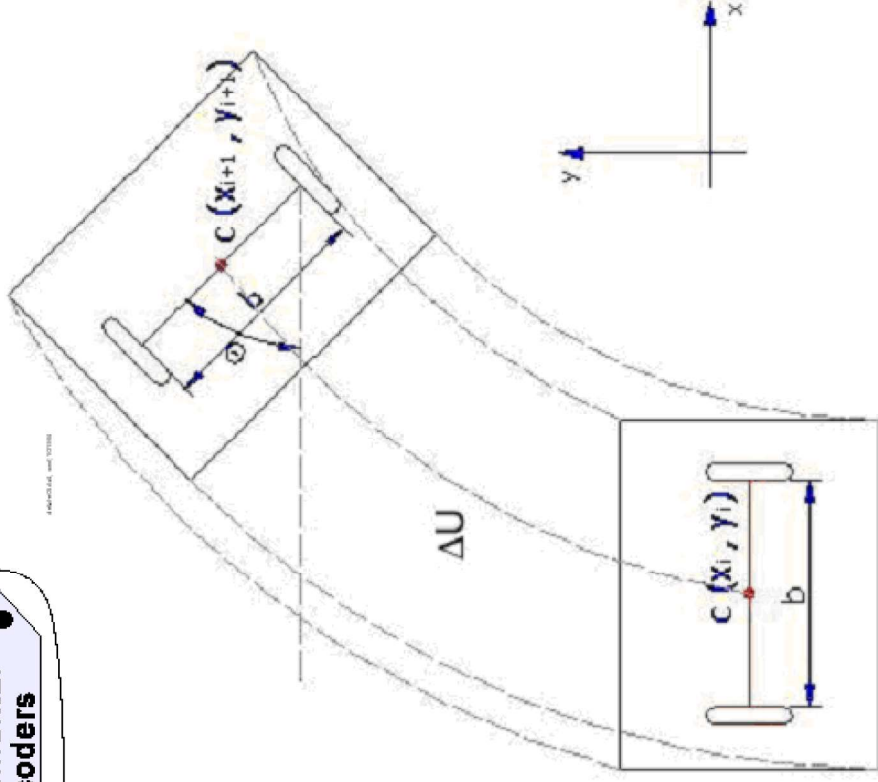
(odległość na jednostkę enkodera)

c_m - współczynnik zamiany

D_n - nominalna średnica koła

C_e - liczba impulsów na obrót enkodera

n - przełożenie przekładni redukującej obrót silników

Napęd różnicowy

Odległość przebywana przez każde koło wynosi:

$$\Delta U_{L/R\ t} = c_m N_{L/R\ t}$$

Przemieszczenie środka robota wynosi:

$$\Delta U_t = (\Delta U_{R\ t} + \Delta U_{L\ t}) / 2$$

Zmiana orientacji (b - odległość między kołami, tzn. między punktami kontaktu kół z podłożem):

$$\Delta \theta_t = (\Delta U_R - \Delta U_L) / b$$

Nowe położenie robota można obliczyć następująco:

$$x_t = x_{t-1} + \Delta U_t \cos \theta_t$$

$$y_t = y_{t-1} + \Delta U_t \sin \theta_t$$

$$\theta_t = \theta_{t-1} + \Delta \theta_t$$

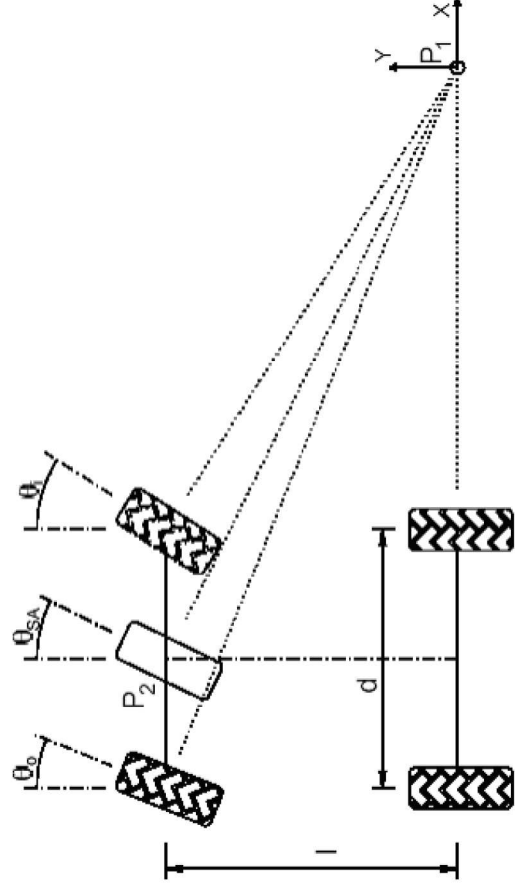
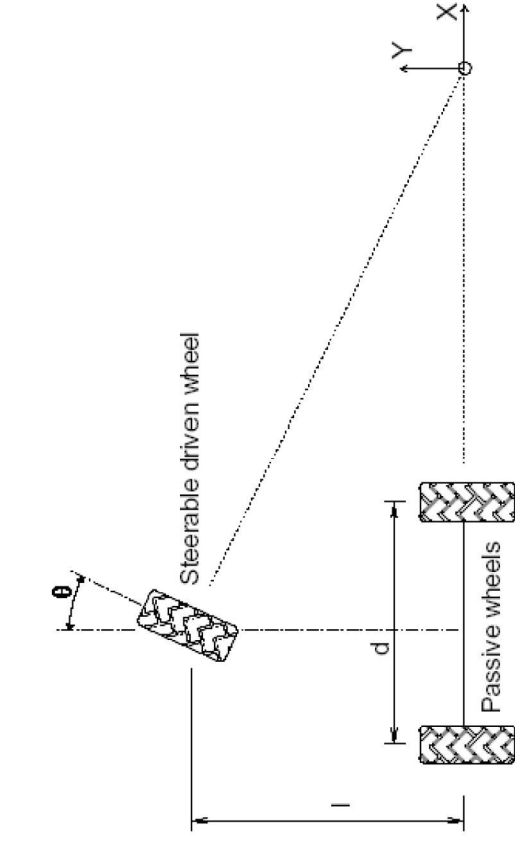

Odometria dla napędu różnicowego

Przyczyny niedokładności:

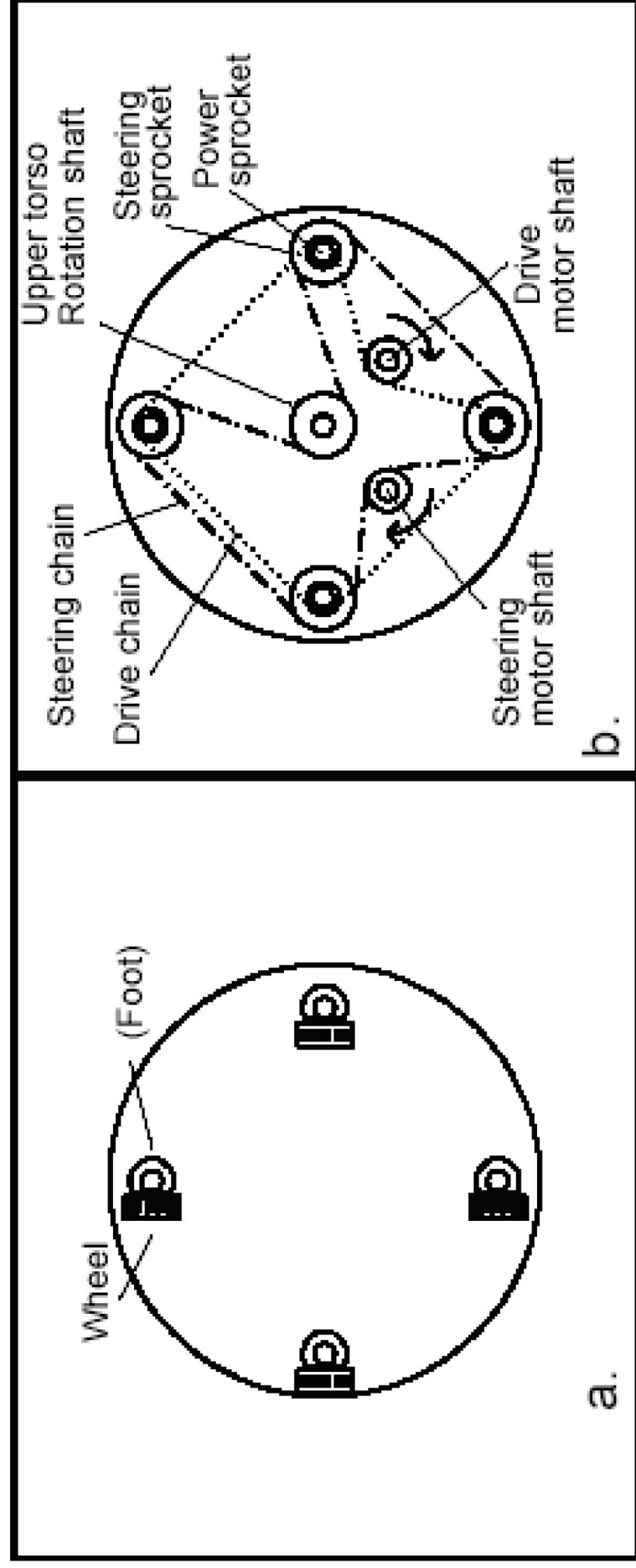
- poślizgi kół podczas zmian prędkości
- poślizgi boczne podczas skrętów
- zmiany orientacji robota przy obrocie kół podporowych wokół osi pionowej
- niedokładności wykonania kół
- nierównomierne zużycie kół
- pośrednie obliczenia orientacji

Napęd trzykołowy i Ackermana

$$ctg\theta_{SA} = \frac{d}{2l} + ctg\theta_i = ctg\theta_0 - \frac{d}{2l}$$

Napęd synchroniczny

Napęd synchroniczny

- Redukcja poślizgu, gdyż wszystkie koła generują równe i równoległe wektory prędkości
- Rozprzężenie kinematyczne ruchu postępowego i zmiany orientacji pozwala na bardzo dokładny pomiar położenia robota
- Orientacja jest brana bezpośrednio z enkodera orientacji

$$D = \frac{2\pi N}{C_e} R_e$$

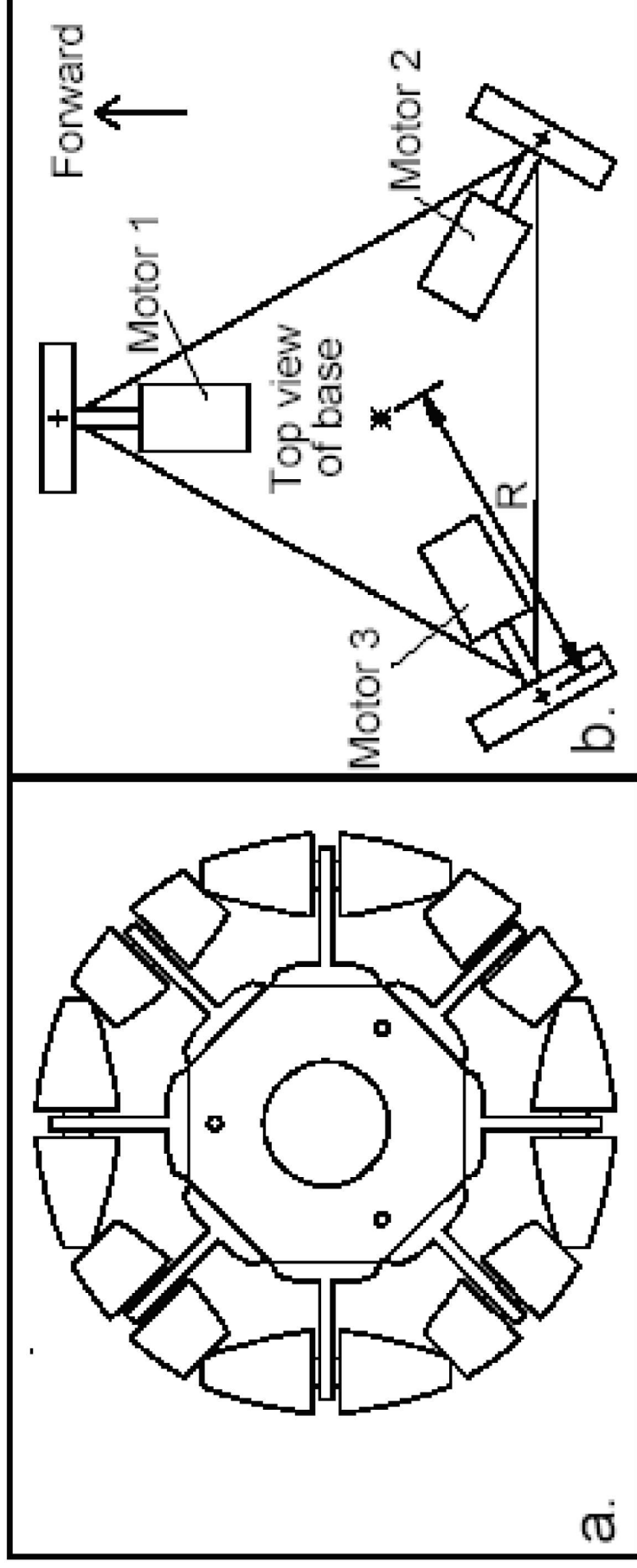
D – długość przemieszczenia się pojazdu

N – zmierzona ilość impulsów z kodera przy silniku napędowym

C_e – liczba impulsów enkodera na pełen obrót koła

R_e – rzeczywisty promień koła jezdnego (z uwzględnieniem zużycia bieżnika, ciśnienia w oponie itp.)

Napęd wszechkierunkowy

$$V_1 = \omega_1 r = V_x + \omega_p R$$

$$V_2 = \omega_2 r = -(\sin 30^\circ) V_x + (\cos 30^\circ) V_y + \omega_p R$$

$$V_3 = \omega_3 r = -(\sin 30^\circ) V_x - (\cos 30^\circ) V_y + \omega_p R$$

V_i – prędkość styczna do koła numer i
 ω_i – prędkość obrotowa silnika numer i
 ω_p – prędkość obrotu podstawy wokół osi pionowej

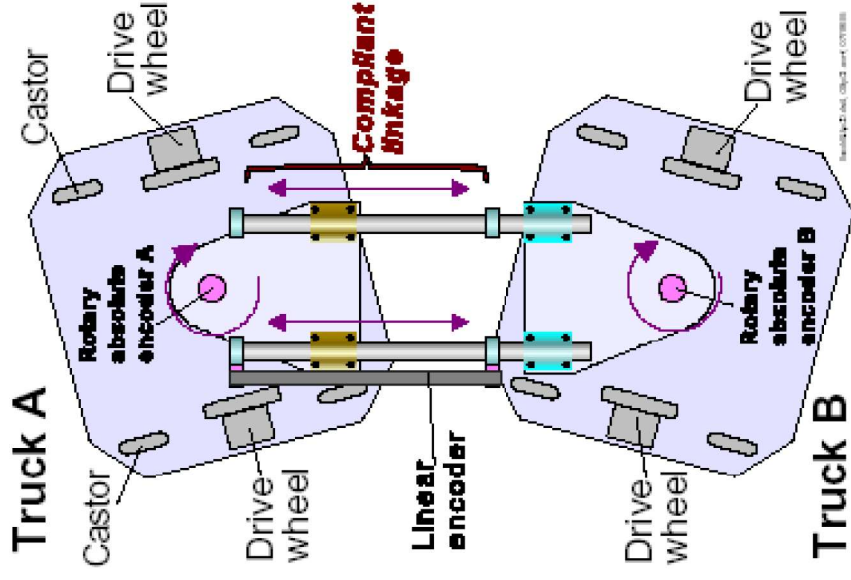
r – promień kół

R – promień rozstawu kół

V_x – składowa prędkości w kierunku x

V_y – składowa prędkości w kierunku y

Napędy MDOF z połączeniem

Figure 1.15: The compliant linkage is instrumented with two absolute rotary encoders and a linear encoder to measure the relative orientations and separation distance between the two trucks.

Budowa pojazdu:

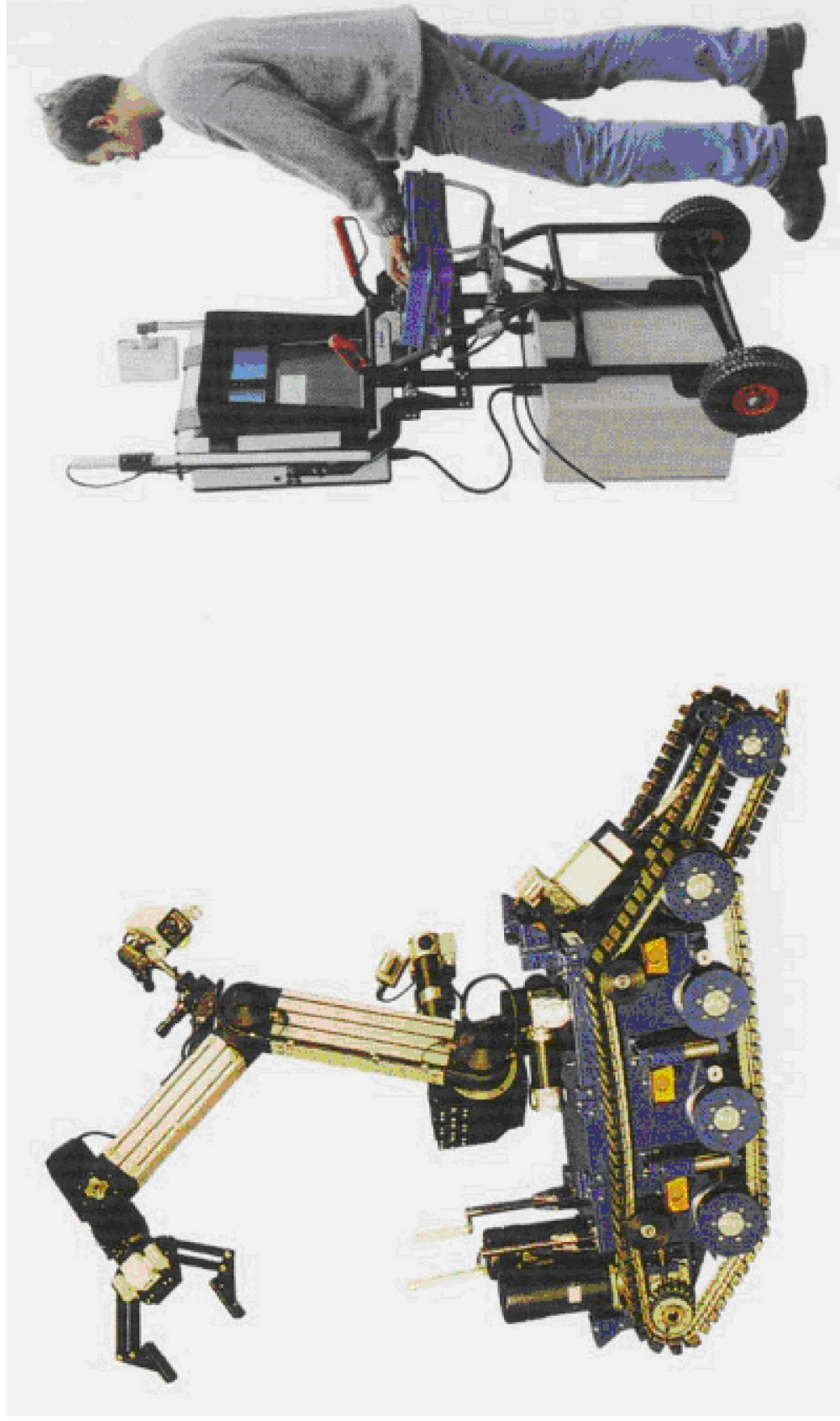
- dwie platformy
- połączenie cięgnem
- obrotowe przeguby z pomiarem kąta

Cele:

- eliminacja poślizgów
- uzyskanie dużej dokładności odometrii

Napędy gąsienicowe

Duże poślizgi są tu typowe i dlatego stosuje się tylko do urządzeń zdalnie sterowanych, w których odometria ma znaczenie drugoplanowe.